

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

ПЕТРОВА Анастасія Іванівна

УДК 378.147: 811.11: 65.012.32

**ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2009

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
ШТИФУРАК Віра Євгенівна,
Вінницький державний педагогічний університет імені
Михайла Коцюбинського, кафедра психології, доцент,
м. Вінниця

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
КОВАЛЬ Тамара Іванівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
кафедра інформатики та комп'ютерних технологій,
завідувач, м. Київ

кандидат педагогічних наук, доцент
ЗАМКОВА Наталя Леонідівна,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного
університету, кафедра сучасних європейських мов,
доцент, м. Вінниця

Захист відбудеться 15 вересня 2009 р. о 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, зал засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий 12 серпня 2009 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ВСТУП

Актуальність і доцільність дослідження. Успішність інтеграції національної економіки із світовою системою господарювання, підвищення конкурентноздатності вітчизняних підприємств і фахівців на міжнародних ринках значною мірою залежать від рівня фахової підготовки економіко-управлінського апарату. Країна потребує керівників, які мають фундаментальну освіту, вміють ефективно управляти підприємствами, здатні успішно розв'язувати найскладніші завдання за умов ринкової економіки, спроможні плідно взаємодіяти з колегами з-за кордону.

Загальні питання професійної підготовки й змісту професійної освіти, опрацювання моделі фахівців досліджували А. Алексюк, С. Батишев, І. Бех, В. Безпалько, В. Галузинський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Євтух, І. Зязюн, Н. Мойсеюк, Н. Ничкало, М. Сметанський, Г. Тарасенко, О. Шестопалюк та ін.

Проблемами розвитку професійної діяльності менеджерів, їхньої фахової підготовки займалися В. Авдєєв, Л. Балабанова, О. Биконя, О. Віханський, І. Герасимова, В. Данюк, Н. Замкова, О. Капітанець, О. Кириченко, О. Кузьмін, О. Мельник, Л. Паращенко, Т. Становиська, В. Устименко, Е. Уткін, М. Мескон, Ф. Хедоурі, П. Вейлл, Д. Френсіс, М. Шоу; компетентнісний підхід у сучасній освіті досліджували Н. Бібік, І. Зимня, Т. Коваль, І. Козубовська, О. Овчарук, О. Пометун, Г. Терешук, А. Хуторський та ін.

Іншомовна компетентність справляє вагомий позитивний вплив на професійне становлення майбутніх менеджерів, забезпечує якісне управління виробничими процесами, що, в свою чергу, позначається на соціальній стабільності у суспільстві. Тому формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) є важливим завданням вищої професійної освіти.

Проблемою формування іншомовної компетентності займаються вітчизняні й зарубіжні науковці: І. Бім, М. Бірам, В. Бухбіндер, М. Вятютнєв, Н. Гез, Е. Зеєр, Р. Мільруд, Є. Пасов, В. Сафонова, М. Свейн, О. Тарнопольський, Д. Хаймс.

Немало конструктивного досвіду підготовки менеджерів, формування у них іншомовної компетентності набули зарубіжні вищі навчальні заклади. Аналіз навчальних програм ВНЗ Великобританії, США, Німеччини дає підстави вважати, що формування умінь і навичок спілкування іноземною мовою є актуальним у сьогоденності, а дисципліна "іноземна мова" у ВНЗ економічного напрямку вже залишила статус другорядних предметів, долучилася до основних профільюючих дисциплін.

Про актуальність цієї проблеми йдеться також у документах Ради Європи з питань освіти й професійної підготовки фахівців. Європейська Спільнота дотримується політики, спрямованої на формування й розвиток у майбутніх фахівців умінь і навичок вільного іншомовного спілкування в професійній діяльності.

Однак проблема дотепер залишається невирішеною. В її межах чітко окреслюються гострі суперечності, зокрема, між потребою у фахівцях, які здатні компетентно здійснювати професійну діяльність на міжнародному рівні, та відсутністю цілісного, системного, інформаційного й організаційного забезпечення фахової підготовки; багатогранністю професійної підготовки й вимогою інтегрованого особистісного становлення майбутніх фахівців у галузі менеджменту; необхідністю інтенсивного іншомовного спілкування й обмеженістю способів формування іншомовної компетентності.

Потреба в розв'язанні визначених суперечностей і проблем зумовила вибір теми цього дослідження – ***"Формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки"***.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося за планом реалізації основних положень Національної доктрини розвитку освіти України, законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", за тематичним планом науково-дослідної роботи Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету за темою "Вдосконалення мовленнєвих навичок в процесі вивчення іноземних та української мов шляхом врахування професійної спрямованості студентів економічних спеціальностей" (№ держреєстрації 0104U002843), кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Вінницької філії приватного вищого навчального закладу "Європейський університет" за темою "Науково-методичне забезпечення викладання циклу соціально-гуманітарних дисциплін у вищому навчальному закладі економічного напрямку" (№ держреєстрації 0101U003237). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №10 від 23.04.2003 р.), узгоджено з Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки й психології в Україні (протокол №6 від 17.06.2003 р.).

Мета дослідження – обґрунтувати педагогічні умови, розробити та експериментально перевірити модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки.

Для досягнення мети дослідження, доведення його гіпотези було визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати сутність і структуру іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

2. Визначити критерії та рівні сформованості іншомовної компетентності менеджерів ЗЕД.

3. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови ефективного формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД.

4. Розробити модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД й експериментально перевірити її ефективність.

5. Підготувати методичні рекомендації та навчальні програми для викладачів і студентів щодо формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД у процесі фахової підготовки.

Гіпотеза дослідження – успішність формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки уможливлується дотриманням таких педагогічних умов:

- стимулювання мотиваційного компоненту іншомовної компетентності в контексті цілепокладальної активності студентів;
- посилення професійної спрямованості змістового компоненту іншомовної компетентності на основі лінгвосемантичного моделювання, міжпредметних зв'язків фахових дисциплін і структурного моніторингу якості знань студентів;
- формування навичок міжкультурного спілкування з урахуванням соціокультурних вимог і принципів організації багаторівневої комунікативної взаємодії з іноземними партнерами.

Об'єктом дослідження є фахова підготовка менеджерів зовнішньоекономічної діяльності у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови ефективного формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі їхньої фахової підготовки.

Теоретичною основою дослідження є синтез філософських, психологічних і педагогічних ідей у таких напрямках: навчально-пізнавальна діяльність особистості (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, І. Гальперін, І. Зимня, О. Леонтьєв); професійно спрямоване навчання (В. Галузинський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, І. Зязюн, М. Євтух, М. Жалдак, М. Кадемія, Н. Ничкало, С. Сисоєва, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Шахов, О. Шестоपालюк); формування мотивації навчальної діяльності (М. Алексєєва, С. Григорян, В. Ковальов, А. Маркова, А. Поляков, Р. Семенова, Т. Третьяков); моделювання професійної підготовки студентів (О. Артем'єва, В. Безпалько, Ю. Гастєв, В. Сластьонін, В. Штофф); закономірності професійного розвитку менеджерів (В. Авдєєв, О. Биконя, О. Віханський, І. Герасимова, О. Капітанець, Л. Паращенко, Т. Становиська, В. Устименко, Е. Уткін, М. Мескон, Ф. Хедоурі, П. Вейлл, Д. Френсіс, М. Шоу); впровадження компетентнісного підходу у системі освіти (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, Н. Мойсеюк, О. Овчарук, О. Пометун, Г. Терещук); формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців (Л. Барановська, І. Бім, Ю. Гавренко, Н. Гез, Е. Зеєр, Р. Мільруд, Дж. Равен, В. Сафонова, Д. Хаймс); комунікативний підхід до викладання іноземних мов (Г. Китайгородська, О. Леонтьєв, Є. Пасов, Н. Скляренко).

Методи дослідження: *теоретичні* – аналіз, порівняння, систематизація, класифікація та узагальнення даних наукових джерел із досліджуваної проблеми; вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду формування іншомовної компетентності фахівців економіко-управлінського напрямку; вивчення програмних документів, методичних матеріалів вищих економічних навчальних закладів використані з метою визначення стану розробки проблеми дослідження,

з'ясування умов формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД та побудови відповідної педагогічної моделі; *емпіричні* методи – спостереження, педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний), опитування, анкетування, тестування, ділові та рольові ігри, аналіз творчих завдань забезпечили перевірку ефективності розробленої моделі; статистичне опрацювання результатів дослідження, яке сприяло виявленню кількісної залежності між досліджуваними явищами.

Наукова новизна та теоретичне значення роботи полягає у тому, що:

- *вперше* теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки, яка відображає взаємозв'язок фахових дисциплін на засадах міжпредметної координації; організацію професійно орієнтованого середовища; етапи конструювання автентичних матеріалів; принципи організації міжособистісної комунікації;

- *уточнено* такі наукові поняття як "компетентність", "компетенція", "іншомовна компетентність" у контексті сучасних вимог до фахової підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності;

- *розроблено* й обґрунтовано педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності у процесі фахової підготовки;

- *з'ясовано* й узагальнено зарубіжний досвід формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців економіко-управлінської галузі;

- *набули подальшого розвитку* критерії та показники високого, середнього й достатнього рівнів сформованості іншомовної компетентності; наукові уявлення про параметри оцінювання професійно значущої інформації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в створенні методичних рекомендацій формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД; в укладанні авторських програм "Англійська мова за професійним спрямуванням", семінару-практикуму "Особливості проектного менеджменту" та програму активного соціально-психологічного навчання "Попередження та подолання комунікативних бар'єрів", у створенні практичних і тестових завдань за змістовими модулями до програми, спрямованих на підвищення іншомовної компетентності менеджерів ЗЕД, які можна використовувати в системній професійній підготовці фахівців економіко-управлінського профілю.

Упровадження результатів дослідження. Основні результати дослідження впроваджено у Вінницькому національному технічному університеті (довідка №11/30 від 12.09.08), Вінницькому торговельно-економічному інституті Київського національного торговельно-економічного університету (довідка №23/01-539 від 29.05.06), у Вінницькій філії приватного вищого навчального закладу "Європейський університет" (довідка №183 від 30.05.2008), Житомирському державному технологічному університеті (довідка №44-45/745

від 27.04.06), в Українській академії друкарства м. Львова (довідка №4-10/926 від 6.07.06).

Апробація результатів дослідження проводилася шляхом обговорення їх на засіданнях кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Вінницької філії приватного вищого навчального закладу "Європейський університет", оприлюднення виступів з доповідями на Міжнародних науково-практичних конференціях "Соціально-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах" (Ужгород, 2003), "Психолого-педагогічний супровід професійного становлення молодого спеціаліста" (Миколаїв, 2003), "Перспективні педагогічні технології в системі неперервної освіти" (Київ, 2005), "Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми" (Київ-Вінниця, 2006), "Інноваційні складові сучасної української мови і літератури: ідея, розробка, впровадження" (Вінниця, 2006), "Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі" (Вінниця, 2007), "Україна – мова – світ: актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики" (Львів-Вінниця, 2008) та на Всеукраїнських науково-практичних семінарах "Гуманітарна освіта в Україні: моніторинг якості" (Вінниця, 2005), "Теоретико-практичні засади інтегровано-діяльнісної технології в межах Всеукраїнського науково-педагогічного проекту "Росток" (Вінниця, 2007);

Основні результати дослідження висвітлено в запропонованих нами методичних рекомендаціях до практичних занять з англійської мови, у 22 публікаціях без співавторів (10 з-поміж них надруковано у фахових виданнях ВАК України), загальний обсяг публікацій – 12 друкованих аркушів.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (248) і додатків. Робота містить 17 таблиць, 5 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 260 сторінок, основний її зміст викладено на 174 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір і актуальність теми дослідження, визначено його мету, об'єкт, предмет, сформульовано гіпотезу та завдання роботи, визначено основні методи експериментального дослідження, розкрито наукову новизну роботи, її теоретичне й практичне значення, вказано на зв'язок дисертаційного дослідження з науковими програмами та планами, подано відомості про впровадження та апробацію основних положень дослідження.

У **першому розділі** – "**Теоретичні передумови формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки**" проведено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми з позиції професійної педагогіки; проаналізовано основні підходи до визначення поняття "компетентність" та "іншомовна компетентність"; схарактеризовано зміст і структуру, ознаки й показники сформованості

іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД, проаналізовано зарубіжний досвід професійного становлення майбутніх фахівців економіко-управлінської галузі, розкрито сутність іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД у сфері ефективного здійснення їхньої професійної діяльності.

Сучасними підходами до професійної освіти передбачається забезпечення високого рівня компетентності, мобільності, сприятливих умов професійно-особистісного розвитку майбутніх менеджерів ЗЕД. Компетентнісний підхід відкриває неабиякі можливості для покращення якості фахової підготовки студентів, відпрацювання ними професійних функцій, соціальних ролей, актуалізації особистісних ресурсів. Він дозволяє майбутньому фахівцю самостійно визначатися щодо рівня та інтенсивності професійного зростання, зміцнювати особистісну відповідальність, проектувати життєвий шлях і кар'єру. Становлення зорієнтованої на компетенцію освіти відбувалось у три етапи (І. Зимня, Д. Хаймс, Дж. Равен, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, Ж. Делор).

Для першого етапу характерним було введення поняття "компетенція" і створення передумов розмежування понять "компетенція" і "компетентність". Другий етап полягав у використанні категорій "компетенція" і "компетентність" у теорії і практиці навчання нерідної мови, в навчанні спілкування, професійності управління, в керівництві, менеджменті. Для третього етапу найбільш типовим стало чітке визначення тих компетентностей, які повинні вважатися бажаним наслідком освіти.

Унаслідок наукового аналізу (Е. Зеєр, Н. Мойсеюк, О. Овчарук, А. Хуторський) зроблено такі висновки: наукова категорія компетентності є інтегративною якістю особистості, яка володіє системою знань, умінь і навичок, узагальнених способів розв'язання завдань на основі використання професійного й життєвого досвіду в стандартних і нестандартних ситуаціях; поєднує в собі мотиваційну, когнітивну, рефлексивну, стимулюючу сфери особистості; компетентність містить комплекс необхідних компетенцій, якими визначається готовність людини до ефективної професійної діяльності.

Аналіз науково-педагогічної літератури (В. Дахін, І. Зимня, Н. Мойсеюк, А. Хуторський,) дав нам змогу виокремити *види* компетентності (іншомовну, комунікативну, лінгвістичну, соціальну, міжкультурну, лінгвосоціокультурну, професійну, інформаційну, ціннісно-смыслову, особистого самовдосконалення, навчально-пізнавальну), її *ознаки* (мобільність знань, гнучкість досвіду, мотивована ініціативність, ефективна співпраця, критичне мислення, повноцінний саморозвиток, самовдосконалення) та *показники* сформованості (уміння застосовувати знання на практиці, організація дослідної діяльності, розвинені навички комунікативної взаємодії, комп'ютерна грамотність, високий рівень особистісної самореалізації, готовність до самовдосконалення).

Нами сформульовано нові аргументи на користь того, що важливою умовою підготовки менеджерів ЗЕД є формування у них іншомовної компетентності, яка позиціонується як особистісно значуща якість, показник рівня професіоналізму (І. Бім, Н. Гез, Е. Зеєр, Р. Мільруд, Д. Равен, Д. Хаймс). У професійній діяльності

майбутнім менеджерам ЗЕД потрібно вміти вести діалог із іноземними партнерами, володіти правилами мовленнєвого та ділового етикету, які усталилися в певній зарубіжній країні, користуватись іншомовними літературними джерелами, активно застосовувати зарубіжний досвід фахівців економічної галузі. Зміст іншомовної компетентності характеризується лінгвістичною, когнітивною, комунікативною, прагматичною, інформативною, соціокультурною обізнаністю (Р. Альпін, М. Вятютнев, А. Дахин, Б. Ломов, М. Свейн, М. Кенейл).

До структури іншомовної компетентності належать *компоненти*, які функціонально взаємопов'язані, безперервно реалізуються та оновлюються, а саме:

- мотиваційно-ціннісний (свідомий індивідуальний професійний вибір, визначення ціннісних орієнтацій і установок, поєднання особистісного та професійного інтересу, виявлення й закріплення особистих пріоритетів у процесі формування іншомовної компетентності, потреба в самореалізації та самовдосконаленні);

- цільовий (прогнозування і визначення стратегічних цілей і завдань, формування найближчих і кінцевих цілей, обґрунтування і чітке формулювання навчально-професійних дій, усвідомлення іншомовної компетентності як професійної якості);

- змістовий (сукупність і повнота знань, умінь і навичок, якими досягається ефективне іншомовне спілкування, здатність адаптувати навчальну інформацію до умов професійних ситуацій, готовність планувати особистісний та професійний розвиток);

- процесуальний (уміння оперувати набутими знаннями за стандартних і нестандартних життєвих і професійних ситуацій, уміння використовувати джерела інформації для власного розвитку, функціональне використання іноземних мов із професійною метою, встановлення оптимальних виробничих взаємин);

- результативно-оціночний (діагностування рівня сформованості іншомовної компетентності; проведення контролю та оцінки власної діяльності; моніторинг професійних рішень, стратегій, тактик; здатність до самостійного управління, корекції рівня знань, умінь, навичок, емоційно-психологічного стану).

Проблема формування іншомовної компетентності впливає із сутності цього поняття, бо, становлячи продукт навчання як спеціально організованого процесу, ці явища є не безпосереднім його результатом, а передовсім наслідком особистісного становлення майбутнього спеціаліста в процесі його фахової підготовки.

Зарубіжний досвід формування іншомовної компетентності передбачає інтеграцію таких навчальних курсів як міжнародний бізнес, ділова етика та іноземні мови, вивчення міждисциплінарних курсів, організацію "виїзних" семінарів, семінарів-практикумів, роботу в малих групах, діалогічних поєднаннях тощо. Повчальним є досвід зарубіжних ВНЗ у зв'язку із впровадженням програми (вперше на базі Гарвардського університету) "Назад до першоджерел", що

актуалізує потребу студентів в оновленні власних знань шляхом самоосвіти. Варто зауважити, що вузька спеціалізація у процесі фахової підготовки студентів узгоджується із міжкафедральними програмами, модульна основа яких забезпечує гнучкість процесу засвоєння знань, враховує специфіку інтересів майбутніх фахівців у межах загальної структури курсів. На всіх рівнях навчання є модулі змішаних культур, що гарантують вивчення мови у поєднанні із міжнародним бізнесом і правом.

Розвиток міжнародних контактів в Україні спричинив заснування неперервної професійно спрямованої іншомовної підготовки фахівців. У зв'язку з цим змінився соціальний контекст вивчення фахових дисциплін, потенціал яких найповніше реалізується за умов особистісного (І. Бех, Г. Бал, І. Зязюн, Є. Пасов), комунікативного (Г. Китайгородська, Н. Складенко), інтегративного (Н. Ничкало, І. Козловська) підходів, контент-навчання (Д. Брінтон, Д. Оллер), навчально-рольових ігор (О. Артем'єва, Ю. Друзь, Б. Хруцький), моделювання виробничих ситуацій (В. Безпалько, В. Штофф).

Міждисциплінарні зв'язки, які відображають цілісний процес професійного становлення майбутніх менеджерів ЗЕД, дають змогу оптимізувати педагогічні зусилля. Так, у процесі вивчення навчальних дисциплін "Вступ до спеціальності", "Основи зовнішньоекономічної діяльності", Маркетинг", "Управління розвитком персоналу", "Комерційна діяльність посередницьких підприємств", "Іноземна мова за професійним спрямуванням" здійснюється інтеграція соціокультурного контексту управлінської діяльності та процесуальної сфери фахової підготовки. При цьому виробляється певний рівень корпоративної культури, що відображає особистісну мотивацію, коректне, довершене інформаційне забезпечення (у тому числі іншомовне), втілення принципів багаторівневої комунікативної взаємодії з іноземними партнерами. Особлива роль відводиться міждисциплінарним курсам за вибором студентів.

Отже, можна стверджувати, що якісна професійна іншомовна підготовка гарантує майбутнім менеджерам ЗЕД можливість володіння засобами вираження професійних потреб іноземною мовою, розширювати професійну компетентність, забезпечувати різносторонню соціокультурну та професійну взаємодію, надає шанс успішно конкурувати на світовому ринку праці й послуг.

У другому розділі – **"Педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки"** обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД, визначено критерії, показники, рівні сформованості іншомовної компетентності, узагальнено педагогічні умови її ефективного формування в процесі фахової підготовки, систематизовано результати дослідно-експериментальної роботи.

Організаційно-педагогічну модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД (рис. 1) побудовано на основі ієрархічної залежності структурних компонентів цілісної системи фахової підготовки з урахуванням сучасних тенденцій глобалізації соціально-економічних процесів; крім того, взято до уваги можливість впливу вестернізації; інформатизації професійного

середовища, системи, структури та специфіку реалізації професійних завдань менеджерами ЗЕД.

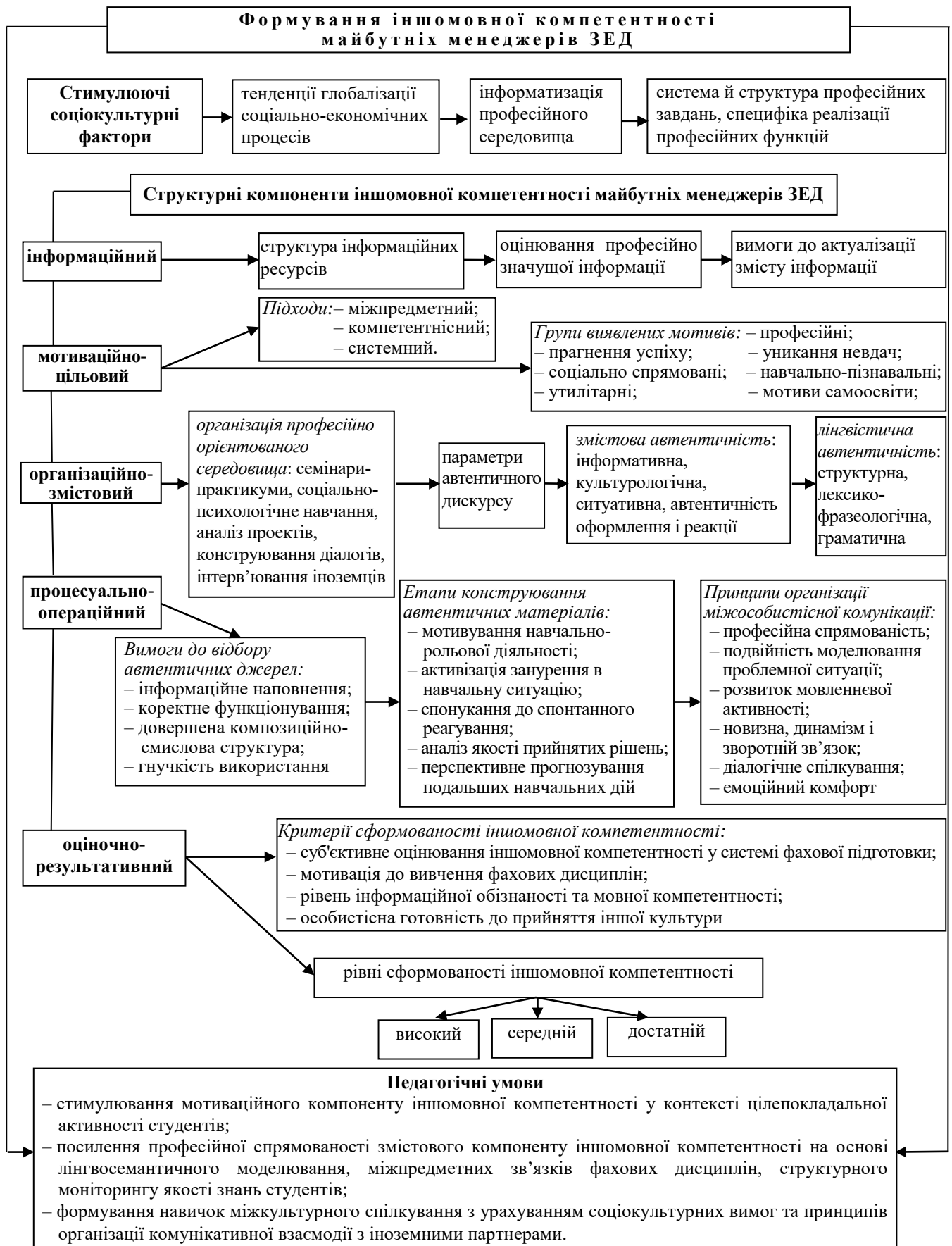

Рис. 1. Модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД

Модель відображає єдність таких основних структурних компонентів: інформаційного, мотиваційно-цільового, організаційно-змістового, процесуально-операційного, оціночно-результативного.

Інформаційний компонент відображає структуру інформаційних ресурсів (у тому числі іншомовних), параметри оцінювання та вимоги до актуалізації змісту інформації.

Мотиваційно-цільовий компонент включає міжпредметний підхід, як взаємозв'язок фахових дисциплін з виокремленням потенційних можливостей кожної щодо формування іншомовної компетентності; системний – як єдність змісту, принципів, форм, методів фахової підготовки; компетентнісний – набуття студентами компетентностей як результату навчання.

Організаційно-змістовий визначає організацію професійно-орієнтованого середовища та параметри автентичного дискурсу.

Процесуально-операційний передбачає вимоги до відбору та етапи конструювання автентичних матеріалів, принципи організації міжособистісної комунікації з іноземними партнерами.

Оціночно-результативний містить педагогічні умови, результат, критерії та рівні сформованості іншомовної компетентності.

Представлена нами модель розглядається як інструмент дослідження іншомовної компетентності та засіб активізації фахової підготовки майбутніх менеджерів ЗЕД.

Програмою експериментального дослідження передбачалось суб'єктивне визначення студентами місця іншомовної компетентності у цілісній структурі фахової підготовки; визначення мотиваційного компоненту іншомовної компетентності; виявлення рівня інформаційної обізнаності й іншомовної компетентності за наслідками структурного моніторингу якості знань; дослідження особистісних параметрів, які суттєво впливають на готовність до прийняття іншої культури (комунікабельність, рівень тривожності, особистісна спрямованість у спілкуванні).

За критерії сформованості іншомовної компетентності було взято суб'єктивне оцінювання іншомовної компетентності у системі фахової підготовки, мотивація до вивчення фахових дисциплін, рівень інформаційної обізнаності та мовної компетентності, особистісна готовність до прийняття іншої культури.

За результатами діагностичного дослідження нами встановлено, що 27,3% студентів КГ і 28,1% ЕГ оцінювали іншомовну компетентність як визначальну складову фахової підготовки.

Дослідження мотиваційного компоненту іншомовної компетентності дало підстави для виділення таких груп мотивів: навчально-пізнавальних, професійних, соціально спрямованих, прагнення успіху, мотивів самоствердження, утилітарних, мотивів самоосвіти, уникання невдач. Динаміку змін у мотиваційній сфері нами викладено на прикладі мотиву "уникання невдач": на I курсі у КГ різниця результатів до експериментальної роботи і після становила 4,3%, у ЕГ – 17,4%; на II курсі відповідно: КГ – 7,1%, у ЕГ – 21,1%; на III курсі: КГ – 3,6%, у ЕГ – 21, 7%.

Встановлено, що для багатьох студентів вагомим мотиватором виявився отриманий бал. За нашими даними таких виявлено 38,7% на I курсі; 31,8% – на II курсі; 25,9% – на III курсі. Підтверджено існування чималих невикористаних резервів посилення мотиваційного компоненту.

Результати структурного моніторингу якості знань за основними видами мовленнєвої діяльності студентів КГ й ЕГ не виявили суттєвої різниці й становили 3,3 бали на констатувальному етапі.

Дослідження особистісних параметрів, які суттєво позначилися на готовності прийняття іншої культури, виявили високі показники у КГ – 14,6% і ЕГ – 15,4%.

На основі здобутих даних нами визначено рівні сформованості іншомовної компетентності у майбутніх менеджерів ЗЕД: високий, середній, достатній.

Студенти з *високим* рівнем сформованості іншомовної компетентності своєю майбутню професійну діяльність і кар'єрне зростання повністю пов'язують із використанням іноземної мови; вони готові адаптивно діяти в сучасному соціально-економічному просторі з урахуванням тенденції до інформатизації професійного середовища; прагнуть до активізації соціокультурного компоненту фахової підготовки; у мотиваційному компоненті переважають навчально-пізнавальні, професійні, соціально-спрямовані мотиви та мотиви самоосвіти; перевага надається комунікативним вправам, діловим і рольовим іграм, дискусійному обговоренню; студенти виявляють готовність до спонтанного реагування за умов навчально-рольової діяльності; мають сформовані навички аналізу прийнятих рішень і прогнозування подальших навчальних дій; виявляють здатність до вибору оптимальних засобів вираження думки іноземною мовою; мають низьку міжмовну інтерференцію; забезпечують інформаційне наповнення, коректне функціонування та гнучке використання автентичних джерел; мають високий рівень розвитку комунікабельності, емпатійної схильності, толерантності; у спілкуванні переважає ділова спрямованість, позначена сформованою потребою доводити розпочату справу до завершення, наполягати на своїх науково-виробничих переконаннях в інтересах справи; мають тісні емоційні контакти з колегами; особистісні дії відображають цілісне усвідомлення функцій та рольових позицій менеджера ЗЕД.

Майбутню професійну діяльність студенти із *середнім* рівнем сформованості іншомовної компетентності частково пов'язують із використанням іноземної мови; адаптивні дії з урахуванням тенденції до інформатизації професійного середовища потребують ретельної підготовки та зовнішнього контролю; бажання вивчати іноземну мову, розуміння її значення для власного професійного зростання не підкріплене баченням реальних шляхів удосконалення іншомовної компетентності, а тому у мотиваційному компоненті переважають навчально-пізнавальні, професійні мотиви та прагнення успіху, зокрема, бажання поліпшити якісні показники, інтерес до комунікативних ігрових завдань, допитливість, критичне оцінювання досягнутих результатів; мотиви самоосвіти проявляються епізодично; за умов навчально-рольової діяльності потрібне

детальне інструктування, додаткові методичні роз'яснення з боку викладача; лише в поодиноких випадках діють спонтанно; мають сформовані навички самоаналізу прийнятих рішень, але відчують труднощі у прогнозуванні подальших дій; засоби вираження думок іноземною мовою не завжди оптимальні; у використанні автентичних джерел нерідко відчують труднощі, через що перевагу надають адаптованим матеріалам; мають середній рівень розвитку комунікабельності, емпатії, високу толерантність; переважання у ділових контактах належної спрямованості в спілкуванні, що нерідко знаходить свій вияв у намаганні підтримувати товариські стосунки з партнерами, в орієнтації на загальне схвалення; тривожність має високі й середні показники; несформоване системне усвідомлення функцій професійної діяльності менеджерів ЗЕД, рольові очікування не узгоджені із сформованими особистісними якостями.

Студенти з *достатнім* рівнем сформованості іншомовної компетентності майбутню професійну діяльність недостатньо поєднують із використанням іноземної мови; сучасні соціоекономічні тенденції та інформатизація професійного середовища сприймається ними неоднозначно, часто губляться в інформаційному потоці, не розмежовують специфіки професійних функцій; не мають стійкої сформованої потреби у вивченні іноземної мови; у мотиваційному компоненті переважають утилітарні мотиви та мотиви уникання невдач; прагнуть виконувати мінімальну кількість завдань переважно репродуктивного характеру; мотиви самоосвіти неповно сформовані; свідомо уникають спонтанних дій у навчально-рольовій діяльності; орієнтовані на опанування граматичних структур іноземної мови; виявляють деякі сформовані некоректні соціокультурні стереотипи, чим утруднюють функціональне використання автентичних матеріалів; аналіз якості прийнятих рішень здійснюють фрагментарно; наявні суттєві бар'єри професійного спілкування, зокрема, упереджене, стереотипне оцінювання співрозмовника, нездатність узгодити професійні позиції; переважає налаштованість на винагороду; в рольових очікуваннях домінують організаційні та контролюючі тенденції.

Формувальна частина експерименту включала апробацію авторської програми "Англійська мова за професійним спрямуванням", програми семінару-практикуму "Особливості проектного менеджменту", програму соціально-психологічного навчання "Попередження та подолання комунікативних бар'єрів".

На підсумковому етапі експериментального дослідження нами визначено динаміку змін показників процесу формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД (рис. 2).

Після формувального експерименту за першим критерієм "Суб'єктивного оцінювання іншомовної компетентності у системі фахової підготовки" високий показник у КГ зріс на 1,3%, а у ЕГ аналогічний показник становив – 1,4%; середній відповідно зріс на 1,4% (КГ) і 5,2% (ЕГ); достатній знизився на 2,6% (КГ) і на 6,6% (ЕГ).

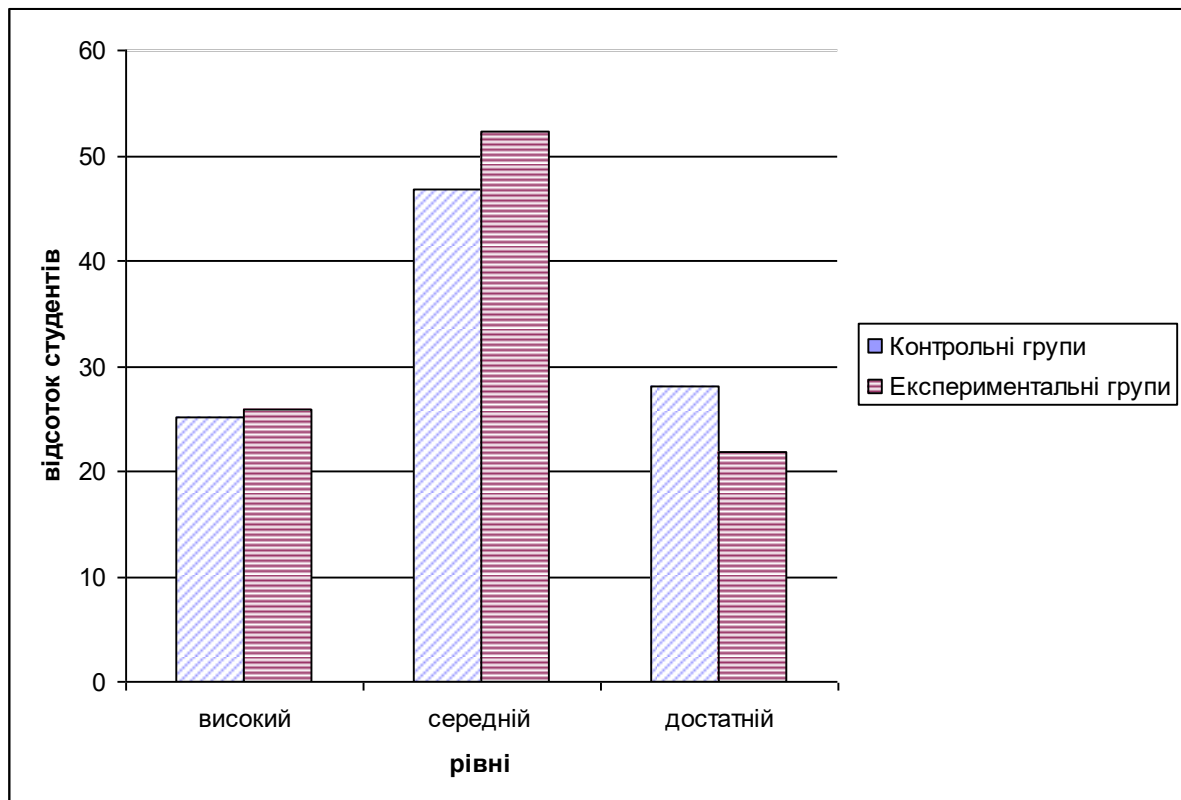

Рис. 2. Рівні сформованості іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД (формувальний експеримент)

Найсуттєвіші зміни зафіксовано у вимірах другого критерію "Мотивація до вивчення фахових дисциплін". Високий показник зріс на 1,2% (КГ) та 2,1% (ЕГ); середній показник відповідно поліпшився на 4,3% (КГ) і 13,2% (ЕГ); достатній зменшився на 5,5% (КГ) і 15,1% (ЕГ).

За третім критерієм "Рівень інформаційної обізнаності та мовної компетентності" різниця високого показника становить 1,3% (КГ) і 1,6% (ЕГ); середнього показника відповідно 3,3% (КГ) і 9,4% (ЕГ); достатнього – 4,6% (КГ) і 10,8% (ЕГ).

Незначні зміни відбулись за вимірами четвертого критерію "Особистісна готовність до прийняття іншої культури". Високий показник зріс лише на 0,3% у контрольних групах і 0,8% у групах експериментальних; середній показник відповідно становив 1,7% (КГ) і 5,1% (ЕГ); низький зменшився на 2,1% (КГ) і 5,9% (ЕГ). Це пояснюється неможливістю безпосереднього ознайомлення студентів з культурою країни, мова якої вивчається. Відсутність такого середовища не вдалось компенсувати використанням аудіо- та відеоматеріалів.

Узагальнені результати теоретичного пошуку та експериментального дослідження слугують для нас основою для таких **висновків**:

1. Іншомовна компетентність є важливим компонентом фахової підготовки майбутніх менеджерів ЗЕД. У нашому дослідженні вивчено вже явні і запропоновані нами педагогічні концепції, в яких розкривається поняття "компетентність", "іншомовна компетентність". Іншомовна компетентність

менеджерів ЗЕД – це своєрідний вияв комплексного особистісного ресурсу, яким забезпечується можливість оптимальної повноцінної взаємодії в процесі професійного спілкування з іноземними партнерами, який сприяє самоосвіті й саморозвитку особистості майбутніх фахівців; вона поєднує лінгвістичну, когнітивну, комунікативну, прагматичну, інформативну, соціолінгвістичну обізнаність. Структура іншомовної компетентності включає такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, цільовий, змістовий, процесуальний, результативно-оціночний, які перебувають у постійній взаємодії, безперервно реалізуються та оновлюються.

2. Визначено критерії (суб'єктивне оцінювання іншомовної компетентності в системі фахової підготовки; мотивація до вивчення фахових дисциплін; рівень інформаційної обізнаності та мовної компетентності; особистісна готовність до прийняття іншої культури) та рівні сформованості іншомовної компетентності (високий, середній, достатній). Після проведення дослідно-експериментальної роботи у ЕГ зафіксовано високий рівень у 25,9% студентів, у КГ 25,1%; середній у ЕГ 52,3, у КГ 46,8%; достатній у ЕГ 21,9%, у КГ 28,1%.

3. Встановлено, що найбільш важливими й достатніми є такі педагогічні умови ефективного формування іншомовної компетентності: стимулювання мотиваційного компоненту іншомовної компетентності в контексті цілепокладальної активності студентів; посилення професійної спрямованості змістового компоненту іншомовної компетентності на основі лінгвoseмантичного моделювання, міжпредметних зв'язків фахових дисциплін і структурного моніторингу якості знань студентів; формування навичок міжкультурного спілкування з урахуванням соціокультурних вимог і принципів організації комунікативної взаємодії з іноземними партнерами.

4. Розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД у процесі фахової підготовки, основу якої складають такі структурні компоненти: інформаційний, мотиваційно-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-операційний та оціночно-результативний. Системне поєднання основних конструктів моделі (взаємозв'язок фахових дисциплін на засадах міжпредметної координації; організація професійно орієнтованого середовища; врахування стимулюючих соціокультурних факторів; організація; міжособистісної комунікації; етапи конструювання автентичних матеріалів) сприяє формуванню іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД.

Результати експериментального дослідження свідчать про те, що у студентів експериментальних груп у порівнянні зі студентами контрольних груп позитивно змінилося визначення місця іншомовної компетентності в системі фахової підготовки; суттєво зросла мотивація до вивчення фахових дисциплін; підвищився рівень мовної компетентності; зросли перспективи готовності до прийняття культури країни, мова якої вивчається.

5. На основі узагальнення результатів теоретичного пошуку й експериментальної роботи розроблено і впроваджено у вищих економічних

навчальних закладах, діяльність яких пов'язана із менеджментом, організацією та практикою зовнішньоекономічної діяльності, методичні рекомендації, щодо формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД у процесі фахової підготовки. З метою оптимізації контактів з представниками інших культур, підвищення соціокультурної складової, психологічної готовності до інтенсивної іншомовної комунікації, дотримання правил ділового етикету підготовлено та апробовано авторські програми дисципліни "Англійська мова за професійним спрямуванням", семінару-практикуму "Особливості проектного менеджменту", активного соціально-психологічного навчання "Попередження та подолання комунікативних бар'єрів".

Отже своїми дослідженнями ми внесли суттєві, на наш погляд, поглиблення, доповнення теоретичного аналізу та експериментальної роботи з обраної нами дисертаційної проблематики. Виявлено додаткові й суттєві можливості вивчення проблеми, передбачено подальші наукові пошуки, які стосуються організаційно-педагогічного забезпечення процесу професійного становлення майбутніх менеджерів ЗЕД, зокрема, аналізу й ранжування чинників впливу на ефективність формування іншомовної компетентності, створення відповідних інтегрованих курсів та аудіовізуального їх оснащення.

Основний зміст дисертації відображено в таких публікаціях:

Статті у наукових фахових виданнях

1. Петрова А. І. Системний підхід до формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. // Зб. наук пр. – Вип. 11. – Київ-Вінниця, 2009. – С.

2. Петрова А. І. Педагогічне забезпечення процесу формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів ЗЕД // Щомісячний науково-педагогічний журнал «Рідна школа». – Київ. – 2008. – №5. – С 40-44.

3. Петрова А. І. Модель організації професійно спрямованої підготовки менеджерів у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – Київ. – 2007. – № 36. – С. 162-165.

4. Петрова А. І. Структурні компоненти професійної компетентності менеджера ЗЕД // Науково-методичний журнал «Педагогіка і методика професійної освіти». – Львів. – 2006. – №4. – С.51-59.

5. Петрова А. І. Педагогічні умови професійного становлення майбутніх менеджерів ЗЕД в процесі вивчення іноземної мови // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. // Зб. наук пр. – Вип. 11. – Київ-Вінниця, 2006.

6. Петрова А. І. Дидактичні умови організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів // Щомісячний науково-педагогічний журнал

«Рідна школа». – Київ. – 2006. – №7. – С. 16-19.

7. Петрова А. І. Особливості професійного становлення студентської молоді // Проблеми освіти: науково-методичний збірник. – Київ. – 2004. – Випуск 40. – С. 152-159.

8. Петрова А. І. Особистісно професійне самовдосконалення студентів економічних вузів при вивченні іноземних мов // Наукові записки. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця. – 2004. – С. 145-148.

9. Петрова А. І. Соціально-психологічна адаптація студентів-першокурсників в економічних вищих навчальних закладах // Науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. – Миколаїв. – 2003. – №3. – С. 42-46.

10. Петрова А. І. Особливості вивчення іноземної мови студентами-першокурсниками на етапі первинної адаптації // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. пр. – Київ. – 2002. – №20. – С. 17-20.

Матеріали наукових конференцій

11. Петрова А. І. Теоретичні основи соціального становлення майбутніх менеджерів // Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції "Психолого-педагогічні аспекти соціалізації особистості в умовах сучасного суспільства" – Вінниця: ВОПОПП, 2009. – С. 157-160.

12. Петрова А. І. Компетентнісний підхід у навчанні майбутніх менеджерів // Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-теоретичної конференції "Іноземні мови у вищому навчальному закладі: теоретичні засади та прикладні аспекти". – Вінниця. – 2009. – С.83-85.

13. Петрова А. І. Посилення мотивації вивчення іноземної мови менеджерами ЗЕД // Звітна наукова конференція викладачів та студентів інституту іноземних мов. Збірка «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі». – Вип. 10. – 2009. – С. 41-42.

14. Петрова А. І. Компетентнісно-орієнтоване навчання іноземної мови майбутніх менеджерів ЗЕД // Зб. матеріалів Всеукраїнської конференції "Україна – мова – світ: актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики". – Львів-Вінниця. – 2008. – С. 140-142.

15. Петрова А. І. Педагогічне моделювання професійно спрямованої підготовки менеджерів у процесі вивчення іноземної мови у ВНЗ // Звітна наукова конференція викладачів та студентів інституту іноземних мов. – Вип. 10. – 2008. – С. 42-44.

16. Петрова А. І. Значення інформаційних технологій для формування іншомовної компетентності студентів // Звітна наукова конференція викладачів та студентів інституту іноземних мов. Збірка «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі». – Вип. 11. – 2007. – С. 30-31.

17. Петрова А. І. Зарубіжні технології формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів // Тези до міжнародного семінару, інститут післядипломної освіти, Вінниця. – 2007. – С. 64-66.

18. Петрова А. І. Використання інформаційних технологій у професійній іншомовній підготовці майбутніх менеджерів ЗЕД // Матеріали конференції «Інноваційні складові сучасної української мови і літератури: ідея, розробка, впровадження». – Вінниця. – 2006. – С. 50-55.

19. Петрова А. І. Професійне становлення студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення іноземних мов // Гуманітарна освіта в Україні: моніторинг якості: 36. матеріалів Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Вінниця. – 2005. – С. 65-69.

20. Петрова А. І. Процес становлення майбутніх менеджерів як педагогічна проблема // Перспективні педагогічні технології в системі непевної освіти: Матеріали Всеукраїнської науково-пошукової конференції у 2-х част. – Ч. 2. – Київ. – 2005. – С. 379-385.

21. Петрова А. І. Особливості вивчення іноземної мови студентами-першокурсниками на етапі первинної адаптації // Соціально-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищих навчальних закладах // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород. – 2003. – С. 158-161.

Інші матеріали:

22. Петрова А. І. Формування іншомовної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності // Методичні рекомендації до практичних занять з англійської мови. – Вінниця: «Діло», 2007. – 130 с.

АНОТАЦІЇ

Петрова А. І. Формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі фахової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2009.

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми з позиції професійної педагогіки; проаналізовано основну сутність понять "компетентність", "іншомовна компетентність"; схарактеризовано зміст і структуру, ознаки та показники сформованості іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, розглянуто зарубіжний досвід професійного становлення майбутніх фахівців економіко-управлінського профілю, викладено визначальні ознаки іншомовної компетентності у їхній ефективній професійній діяльності; обґрунтовано й експериментально перевірено модель формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності, визначено педагогічні умови ефективного формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців економіко-

управлінського профілю, апробовано авторські програми дисципліни "Англійська мова за професійним спрямуванням", семінару-практикуму "Особливості проектного менеджменту", активного соціально-психологічного навчання "Попередження та подолання комунікативних бар'єрів", які спрямовані на підвищення іншомовної компетентності менеджерів зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові слова: компетентність, компетенція, іншомовна компетентність, майбутні менеджери зовнішньоекономічної діяльності, критерії, показники, рівні сформованості, педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх менеджерів.

Петрова А.И. Формирование иноязычной компетентности будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04. – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. – Винница, 2009.

В диссертационном исследовании произведен теоретический анализ исследуемой проблемы с позиции профессиональной педагогики; проанализированы основные подходы к определению понятий "компетентность" и "иноязычная компетентность"; рассмотрены сущность и структура, признаки и показатели сформированности иноязычной компетентности будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности, рассмотрен опыт профессионального становления будущих специалистов экономико-управленческого профиля, раскрыто значение иноязычной компетентности для эффективного выполнения ими профессиональной деятельности. В работе обоснована и экспериментально проверена модель формирования иноязычной компетентности будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности, определены педагогические условия эффективного формирования иноязычной компетентности будущих менеджеров ВЭД, апробированы авторские программы "Английский язык профессиональной направленности", семинара-практикума "Особенности проектного менеджмента", активного социально-психологического обучения "Предупреждение и преодоление коммуникативных барьеров" с целью повышения иноязычной компетентности будущих менеджеров внешнеэкономической деятельности.

Ключевые слова: компетентность, компетенция, иноязычная компетентность, будущие менеджеры внешнеэкономической деятельности, критерии, показатели, уровни сформированности, педагогические условия формирования иноязычной компетентности будущих менеджеров.

Petrova A.I. The Formation of Foreign Language Competence of Future Managers of Foreign Economic Activity in Professional Training. – Manuscript.

The thesis is submitted for a Candidate's degree in Pedagogy, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Education. – Vinnytsya State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. – Vinnytsya, 2009.

The thesis is concerned with the problem of foreign language competence of future managers of foreign economic activity in professional training. The theoretical analysis of the research problem is made from the point of Professional Pedagogy. The main approaches to the definition of the term "competence" and "foreign language competence" are analyzed. The following components of foreign language competence are assumed as its basis: the motivational valuable component, the target component, the content component, the procedural component and the effective estimative component. They constantly interact, and are considered as continually implemented and renovated. The complex of mentioned components is an integrated result of foreign language competence proficiency. Skills, knowledge and abilities are indispensable for future activity of managers of foreign economic to communicate English, solve professional tasks, analyze and contemplate professional activities, regulate relations and self-sustaining actions.

Criteria, indicators and levels of the effective foreign language competence formation of future managers of foreign economic activity are formulated and characterized in this thesis. The model of foreign language competence formation in professional training is defined, theoretically proved and checked up in an experimental way. The pedagogical conditions, which effect foreign language competence formation of future managers of foreign economic activity are defined. They are:

- the stimulation of motivation component of foreign language competence in the context of aimed student's activity;
- the intensification of professional bend of content component of foreign language competence which is based on semantic-linguistic modeling and structural monitoring of students knowledge quality;
- the formation of intercultural communication skills considering sociocultural demands and principles of communicative activities organization.

The author's program "The English Language" and exercises and tests, which are aimed to improve foreign language competence of future managers are approved.

The stages of foreign language competence formation of future managers of foreign economic activity are defined; the results of the experiment, carried out in this thesis are also analyzed.

Key words: competence, foreign language competence, future managers of foreign economic activity, criteria, indicators, levels, pedagogical conditions of foreign language competence of future managers.